

foreliggende Udgave særlig fremhæve de ofte meget fyldige Indledninger til de enkelte Skrifter, der indgaaende behandler de højst forskelligartede Problemer, der knytter sig til de palladianske Skrifter. Paa mange Punkter er Udgiveren kommet til nye og interessante Resultater — saaledes f. Eks. m. H. t. Grundlaget for Palladius' Bearbejdelse af Skrifter af Savonarola (II 133 ff.), af Ochino (II 85 ff.), af Melancton (III 269 ff.) og især af Luther, baade hans Katekisme (I 1 ff.), hans Enchiridion (I 28 ff.) og hans Bedebog (I 241 ff.).

Særlig Interesse knytter der sig naturligvis til Udgivelsen af Visitatsbogen (V 1 ff.). Udgiverens Arbejde har paa dette Omraade formet sig i direkte Modsætning til Svend Grundtvigs Udgave fra 1872, og modsat alle de tidligere, mere eller mindre bearbejdede Udgaver er der her for første Gang leveret en nøjagtig Gengivelse af Hovedhaandskriftet i Thott. 2041 b. 4to. Visitatsbogens Affattelsestid mener Udgiveren at kunne fastsætte til Efteraaret 1543.

Ogsaa de Noter, der ledsager hvert enkelt Skrift, bringer mange gode Oplysninger, omend man ofte kunde have ønsket dem lidt fyldigere, især i historisk Henseende, og de i det hele ikke kan frikendes for at bære et noget ujævnt Præg.

Alt i alt maa det dog siges, at Opgaven er løst paa en Maade, der er baade Palladius og Udgiveren fuldt ud værdig, og som tillige gør Udgaven vel skikket til at tjene som Mønster for Arbejder af lignende Art.

Bjørn Kornerup.

I mere end en Menneskealder øvede Biskop Peder Madsen (1843—1911) en meget betydelig Indflydelse i dansk Kirkeliv baade som Lærer for et helt Slægtled af danske Teologer og ved sin Deltagelse i praktisk Kirkearbejde. Der er da god Grund til at glæde sig over, at han har fundet en kyndig Biograf i Prof. Fr. Torm, der i Bogen *Biskop Peder Madsen. En Levnedsskildring.* (Kbhvn. 1926), ikke blot har leveret en Fremstilling af Madsens Liv, men ogsaa givet vigtige Bidrag til nyere dansk Kirkehistorie. Af særlig Betydning har det været, at Forf. til sin Raadighed har haft alle Peder Madsens Manuskripter og kirkelige Optegnelser og desuden ca. 3000 Breve fra og til ham. En stor Del af dette Materiale er nu tilintetgjort, men hvad der skønnedes at være af Vigtighed, er henlagt i forseglede Pakker i Universitetsbiblioteket til Benyttelse for fremtidige Kirkehistorikere, der efter 1950 skal have Adgang hertil.

I det nære personlige Forhold, hvori Forf. i en Række af Aar

har staaet til Peder Madsen, har han ogsaa værdifulde Forudsætninger til at løse den foreliggende Opgave. Med Interesse følger man derfor Skildringen af Peder Madsens Levned fra hans Barndom i en vestjydsk Egn (Vinding Sogn ved Holstebro) gennem Skolegangen i Viborg til Studieaarene i Kjøbenhavn og den lange Udenlandsrejse, især til Tyskland og Italien, men Biografiens Tyngdepunkt kommer naturligvis til at ligge i Fremstillingen af Madsens Virksomhed som Universitetslærer (fra 1874), som teologisk Forfatter og som Deltager i Datidens kirkelige Arbejde. Et Slutningskapitel behandler hans korte Virksomhed som Sjællands Biskop (1909—1911).

Madsens aandelige Udvikling og hans Arbejde udadtil er behandlet med omtrent lige stor Udførlighed. Nu og da kunde man nok ønske, at Forf. havde været noget mere indgaaende i sin Fremstilling, navnlig da et saa enestaaende Materiale har staaet til hans Raadighed, men det Stof, som er medtaget, er bearbejdet baade med den skolede Forskers metodiske Sikkerhed og med den pietetsfulde Discipels Takt. Selv mange, der ikke staaer med ubetinget Beundring for Peder Madsens dogmatiske Standpunkt eller hele Livssyn, vil sikkert gennem denne ædruelige Skildring modtage et smukt Indtryk af hans unægtelig temmelig begrænsede, men helt igennem redelige og lødige Personlighed.

B. K.

Dels paa Grundlag af egne aarelange Indsamlinger og Studier i Marken dels støttet paa ældre Samlinger i Bibliotheker og Museet paa Sønderborg Slot har Lektor Dr. Henrik Ussing, Sorø, i en anselig, smukt udstyret Bog, *Det gamle Als* (1926), skildret Bondelivet paa Als, som det formede sig i 19. Aarh. i Tiden mellem Udskiftningen og den moderne Maskindrifts Begyndelse. Paa en fyldig og alsidig Maade gøres der Rede saavel for det egentlige Bondebrug som for Livet inden Døre til Hellig og Søgn, ligesom der som Tillæg gives en Række folkløriske Meddelelser og historiske Sagn. Der kan naturligvis ikke her være Tale om at gaa nærmere ind paa Indholdet; blot skal der lige gøres opmærksom paa det Gilde, »Fittesdans«, der ned til vor Tid er bleven holdt i Øens sydligste Sogn, Lysabild, St. Vitus' Dag d. 15. Juni. Man mindes Bestemmelsen i Haderslev Stadsret fra 1292, at ingen Mand maa bryde Helg med nogenslags Gærning »uden den Dag, Viti og Modesti, der Konning vandt Rø« (§ 8), og spørger uvilkaarlig, om vi her staaer overfor en ældgammel middelalderlig Relikt, svarende til de Glædesfester, hvormed man i Haderslev aabenbart har fejret Dagen for Arkonas Erobring.